

THEO-PSYCHOLOGICAL INTERPRETATION OF LONELINESS

Ivan Valkov

Christian Humanitarian and Economic Open University, Kiev, Ukraine

ТЕОПСИХОЛОГИЧЕСКА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА САМОТАТА

Иван Вълков

Християнски Хуманитарен и Икономически Отворен Университет, Киев, Украйна

Abstract: *Loneliness is a socio-psychological phenomenon associated with the absence of positive emotional-sensual relationships with people and/or fear of losing them, or result of forced or psychologically motivated social isolation. From a theological perspective, loneliness is a state of the human spirit that is not in relationship with its Creator, a consequence of the sin-fall, fear and alienation that absorbed Adam's and Eve's positive experiences of communion with God. The presented theo-psychological method for solving loneliness issue is based on the Christian perception of God as an immanent heavenly Father and closeness with Him in prayer (positive solitude) and study of His Word, which restores human spirit. The natural result for the soul is acceptance of the neighbor as oneself, in which even if it is existentially alone, the person is not feeling lonely. Modern people are lonely because they choose to build walls and not bridges.*

Keywords: *Loneliness; Fear; Theology; Psychology.*

Резюме: *Самотата е социално-психологично явление, свързано с отсъствие на положителни емоционално-чувствени връзки с хора и/или страх от загубата им, или резултат от принудителна или имаща психологични причини социална изолация. От богословска перспектива самотата е състояние на човешкия дух, който не е във връзка със своя Творец, следствие от грехопадението, страха и отчуждеността, които поглъщат позитивните преживявания на Адам и Ева от общуването с Бога. Представеният теопсихологически метод за решение на проблема самота е основан на християнското възприемане на Бога като*

иманентен небесен баща и близостта, уединението с Него в молитва (позитивна самота) и изследване на Неговото Слово, което възстановява духа. Естественият резултат за душата е приемане на ближния като себе си, при което дори да е екзистенциално сама, личността не се съзнава самотна. Съвременните хора са самотни, защото в своето поведение избират да строят стени, а не мостове..

Ключови думи: самота, страх, психология, богословие.

Психологическа интерпретация

В психологичен план самотата е свързана с неразвита самооценка и неизяснени Аз-концепции на личността; тя е една от съществениите причини за появата на социално инфантилно поведение. Мартинес пише: „Самотата е състояние на много ограничени контакти“ (Martines, 2002: p. 36).

Самотата е социално-психологично явление, емоционално състояние на човека, свързано с отсъствието на положителни емоционални връзки с хора и/или със страх от загубата им в резултат на социална изолация (принудителна или поради психологични причини). Психологията различава позитивна самота (уединение) и негативна самота (изолация), но най-често понятието има негативни конотации. К. Рук дава определение на самотата: „Това е продължително състояние на емоционално изтощение, което се приповдига, когато човек се чувства отчужден, недоразбран, или отхвърлен от другите или няма подходящите социални партньори за желаната дейност, в частност, дейност, която осигурява чувство за социална интеграция и възможност за емоционална близост (Paleshutski, 1992: p. 28). Важно уточнение, което трябва да посочим при разглеждането на психологическата перспектива на явлението самота е, че тя не е депресия и не е скръб, въпреки че такива състояния могат да бъдат резултат от самота. Поради това, че самотата е следствие от субективни преживявания, тя много трудно може да бъде изследвана (Grigorov, 1999). Едно от препятствията пред анализа е нежеланието на самотния човек да разкрие своето вътрешно състояние, тъй като се страхува от негативните реакции на околните, което може да го доведе до по-дълбока изолация. Давайки място на чувството за самота, човек признава, че изпитва недостатък на успех в междуличностните отношения и това го води към приемането на етикета „нежелан“ в очите на другите.

Психологични фактори, които способстват за самотата са ниската самооценка, страх от критика, неразвити навици на общуване, особено при несполучливи опити за общуване с други хора. Има и категория хора, които се стремят към уединение с природата, с „извънземните“, влизат в свой емпиричен свят, като стават пасивни на емоционално чувствено и интелектуално ниво; при тях волята много отслабва, и са потенциални жертви на окултния свят. Библейската интерпретация на явлението самота в този текст следва психологическото, но нека споменем какво казва цар Соломон в четвърта глава на книгата Еклесиаст: „човек самотен, друго го няма; няма ни син, ни брат, а пък на всичките му трудове край няма, и очите му се не насищат на богатство... По-добре двама, нежели един, понеже имат добра награда за труда си. Защото, ако падне единият, другият ще подигне другаря си. Но горко на един, кога падне, а няма друго, който да го подигне. Също, кога лежат двама, топло им е; а един – как ще се сгрее? И ако някой вземе да надвива единия, то двамата ще устоят насреща му; и конец, на три усукан, не ще се скъса скоро.“ (Binliya, 1995) [Библия, СИ, Еклесиаст 4 гл.]

Изоляцията като самота в буквалния смисъл създава проблеми в авиацията и космонавтиката. Мироненко (Mironenko, 1990: р. 235) пише за авиопроизшествия, които са станали поради това, че летците изведнъж започват да възприемат действителността за илюзия. Западните учени, които са изследвали поведението на летците на едноместни самолети описват „чувство на откъснатост от земята“, което се съпровожда от слухова и зрителна халюцинации. Появата на халюцинации при летците е следствие от еднообразие и монотонност на впечатленията, липса на достатъчно външни дразнители, които да влияят на органите на чувствата. По време на експерименти с определящи се като самотни хора изследователи описват това състояние като загуба на чувството за време, безпокойство, и понякога и нарушаване на психическата дейност. Целта на учените е както да се изучи природата на психичните разстройства при дълго усамотяване с цел да се създаде ефективно средство за борба с тях, така и да се анализират механизмите на първоначалния стадий на развитие на психическите заболявания.

Самотата е резултат от неудовлетворени дълбоки човешки нужди и потребности да бъде приет и да приема някого. От качеството на отношението на личността към други личности зависи качеството на неговия живот, затова съществува противопоставяне между личността и егоцентризма (Paleshutski, 1992: р. 44).

Егоцентризмът, чиято крайна форма виждаме в солипсизма, нарушава функцията на реалността в човека; солипсизма, радикална философска позиция,

разглежда индивидуалното съзнание като единствена и несъмнена реалност, и отхвърляне на обективната реалност. Психичното разстройство минава през следните последователни състояния: самота, униние, разочарование, апатия и равнодушие, субдепресия, депресия, и ако не се спре навреме, може да се стигне и до по-тежко психическо разстройство маниакална или параноидна шизофрения, деградация на личността. „Самотата е почти винаги плътно взаимосвързана с чувството за безизходност и заедно с отчуждението спира пълноценното социално развитие на личността. Това са съществени причини и в науката, и в реалната практика самотата да се оценява като противоестествено състояние за човека” (Grigorov, 1999).

Богословска интерпретация

В този текст разглеждаме три съ-съществуващи модуса на явлението самота: (1) отношение на личността към себе си, (2) отношение на човека към друг човек, и (3) отношение на човека към Бога. Самотният човек обикновено е неуверен, склонен към различни внушения, трудно възприема комплименти и поощрения и предполага, че е ненужен. Той е нерешителен, бързо променя настроението си без видими причини и основания за това. Това състояние определя първият модус на самотата. Вторият модус, отношението на човека към друг човек, разкрива социалната самота като проблем на формирането на отношения с други хора. Когато индивидът не може да създаде нормални отношения с околните, той е обречен на самота, тъй като човек не е самодостатъчен и не може да съществува в изолация от обществото и приятелите. Библейският пророк Илия временно изпитва социална самота, бъркана от някои богослови с депресия, състояние, което сам той описва така: „Пламнах от ревност за Господа, Бога Саваота, защото Израилевите синове оставиха Твоя завет, разрушиха Твоите жертвеници и с меч убиха Твоите пророци; само аз останах, но и моята душа търсят да вземат” (III Цар. 19:14). След възстановяването на физическите му сили обаче виждаме личност, отново изпълнена с духовна, психическа и физическа енергия за осъществяването на последвалите поставени от Бога задачи. Третият модус, отношението на човека към Бога, може да се илюстрира с тезата на Блажени Августин, че хората са създадени с вакуум в сърцата, с пустота, която би ги привличала към общуване с Бога, Единствената личност, Която може в пълнота да разбере човека, като негов Творец. Тази теза стъпва на факта, че човек не може да намери покой,

докато не се успокои в Бога, (Sanders, 1990: р. 25) и „не е в състояние да осъществява пълнотата на своя живот..., ако няма Бог и божествена висота на живота” (Berdyayev, 2002: р. 492).

От богословска гледна точка самотата е резултат от грехопадението. Тя заедно със страха поглъща прекрасните преживявания на Адам и Ева от общуването им с Бога, след като първородния грях. От този момент нататък всеки човек на земята изпитва това опустошаващо и гнетящо чувство на самота: „Съзнанието не се удовлетворява от емпиричното, временно, отминаващо, от течаща река на живота, а търси нейните изводи и същност. Съзерцавам всяващите ужас простори на всемира, които ме затварят отвред, и съм прикован в едно кътче от тази необятна шир, без да знам защо точно тук, а не другаде, нито знам за малкото време определено ми за живот, защо е избран този миг, а не някой друг от вечността преди и след мене. Накъдето и да се обърна, виждам само безкрайности, които ме заграждат отвред като нищожен атом, като мимолетна сянка.” (Paleshutski, 1992: р. 41). Самотата може да доведе личността до пълно разрушение, ако не ѝ се окаже необходимата помощ навреме. Може да се стори категорично утвърждението, че психическото разстройство, като явление, има начало не в чувството за самота, а в самото осъзнаване и възприемането на себе си като самотен. Както вече беше отбелязано, самотата е резултат от нарушаването на отношенията с Бога и следствие на отношенията с другите хора. За да стане по-ясно защо самотата може да стане начало на психическо разстройство, ще проследим ситуацията, в която попада всеки човек, който очаква празник, подготвя се към него, и се разочарова от него. Това е един психодуховен анализ на зараждането и развитието на чувството на самота, което може да доведе и до съзнаването на самотност. До празника личността се намира в активна работна фаза, резултатите от работата доставят удовлетворение, а очакването настройва въображението; подготовката за празника изисква особена консолидация на волевия, емоционалния и интелектуалния потенциал заедно с изпълнението на ежедневните задължения, а това води до допълнително натоварване; с приближаването до пика на тържеството, борейки се с голяма умора, човек допълнително намалява своя вътрешен емоционално-чувствен резерв и обикновено не е способен да забележи и вкуси истинската храна за душата: качествено и възвишено общуване с другите, които е очаквал да срещне, да прекара пълноценно и смислено времето на празника; често истинско общение така и не се осъществява, което вече води към леко разочарование; шумната компания, взривът на вече изтощените емоции, прекрасните моменти, когато позитивните чувства достигат своя апогей при срещата с роднини и близки,

впечатленията от добре подготвената програма, подаръците, неочакваните изненади и много други неща превъзбуждат човека, докарвайки го до пълно изтощение; прекъсването на този процес води до рязък спад в чувствата и емоциите, раздялата предизвиква вътрешно сътресение и определена душевна болка; тази амплитуда в колебанията на чувствата довежда психическите сили до такова изтощение, че в един момент човек усеща празнота. По време на тази вътрешна пустота идват мисли за самота, предизвиквайки съответните чувства и възприемане на себе си като изоставен. Вакуумът при неновородения човек в новозаветния смисъл на това понятие води до полудепресивно състояние или до субдепресия – непсихотична, малка депресия, а някои до пълна депресия.

Какъв е резултата? Псалмопевецът споделя: „Не спя и седя като самотна птица на покрив.” (Пс. 101:8). Започват терзания на душата в търсене на причината за вътрешния дискомфорт; някои изпадат в униние, други, по-емоционални, започват да плачат, трети стават раздразнителни и даже агресивни. Анализът на станалото припомня моменти на невписване в общата празнична атмосфера, загуба на самоконтрол, чувството за вина поражда угризения, като в такова състояние човек стига до заключението, че за пореден път не са се оправдали неговите очаквания да се докосне до целта: да преживее истинско щастие в условия на всеобщо веселие. Всеобщото веселие и дори признание няма потенциала да бъде дългосрочен и постоянен източник на вътрешен мир, душевен комфорт и пълно удовлетворение на Аз-а (притчата за блудния син). Духовно зрялата личност не заменя истинската духовна и душевна храна с външна интервенция от „оскъдност на рожкови и мътни води“, която уморява и обременява човека. Продължителното състояние на самота лишава човека от обективно възприемане на себе си, той лесно се поддава на настроения, и оттам неговото психодуховно състояние се усложнява.

Важно е да отбележим, че самотно състояние може да бъде предизвикано от външния духовен свят, атакуващ личността периодично или постоянно на всички нива от естеството ѝ. Източник на негативни мисли и усещания е демоничния свят, разбран в християнски контекст; неговото влияние се засилва в състояния, като гореописаното, в които човек не е способен да контролира своите мисли; действието на демоничния свят или засилва чувството за вина, или посочва обект „образ на врага“, който става виновен за всичко. При навлизане в окултното пространство подхранвани от демоничния свят индивиди преминават трите фази на окултна обремененост – девиантност, демонизация, бесообладаност. Методите на въздействие на демоничния свят много добре описва псалмопевецът, пророк и цар Давид: „Множество телци ме обиколиха; тлъсти бикове васански ме окръжиха, разтвориха уста против мене

като лъв, който е гладен за плячка и рика. Аз се разлях като вода; всичките ми кости се разглобиха; сърцето ми стана като восък; разтопи се в моята вътрешност. Силата ми изсъхна като чиреп; езикът ми прилепна о небцето, и ти ме сведе до смъртна пръст. Защото псета ме окръжиха, сбирщина злосторници ме обиколи, пробиха ми ръце и нозе. Можеше да се изброят всичките ми кости, а те гледат и си правят зрелище от мене; делят помежду си дрехите ми и за одеждата ми хвърлят жребие. Но Ти, Господи, не се отдалечавай от мене; Сило моя! Побързай ми на помощ; избави от меч живота ми, и от псета – самотната ми душа; спаси ме от устата на лъва, и от рогата на еднорогите, като чуеш, избави ме. Ще възвестявам Твоето име на братята си, сред събранието ще Те хваля.” (Пс. 21:13-23). За богословите няма съмнение, че тук пророчеството е за Христос, висящ на Голготския кръст. Някои думи буквално свидетелстват за исторически факти: „Пробиха ми ръце и нозе”, но сцената с образи на зверове, окръжаващи Христос не изобразява хора, а тъмни духовни сили от различен ранг; те са били невидими за хората, но не и за Христос, Който ги е виждал, усещал е атмосферата, която създават чрез присъствието си, и мощното им влияние върху хората. Христос казва, че дяволът е човекоубиец: „Дохожда да открадне, убие и погуби“ (Йоан 10:10); неговата последователна стратегия е да ни откъсне от Бога, от семейството, от обществото, да ни покаже колко сме нищожни и несполучливи и че нищо няма смисъл: това е същността на демоничният свят.

Решението: Психодуховна терапия за решаване на проблема самота

Нашият вътрешен мир, уют, и радост, които са се изграждали с години, претърпяват корабокрушение; при някои празничната суета унищожава спокойното състояние на душата, както зимната мъгла разяжда снега. В момент, когато личността попадне в сериозен психодуховен проблем, не само самота, той следва да знае за библейски аргументираното практично решение, което ще представим тук в няколко последователни стъпки. Първата и най-важна е желанието за активност и промяна: „Милостно погледни към мене и ме помилуй, защото съм самотен и угнетен” (Пс. 24:16). И още: „Господи, докога ще гледаш това? Отърви душата ми от техните злодейства, самотната ми душа – от тия лъвове” (Пс. 34:17).

Следва **първата активна стъпка: противопоставяне на нахлуването на негативни мисли и чувства**. Вместо да се отдава на чувство на тъга, човек

следва да намери волеви стимул да се противопостави на тази психодуховна вълна, която го затрупва с лавина от неприятни чувства и мисли. Ако нашият жизнен кораб се е оказал лек, тази вълна ще го насочи директно към близката скала и ще го разбие. Дългосрочно решение на проблема „духовна самота“ е свързано с приемането на Христос на личностно ниво. Това е **втората активна стъпка**: Ап. Йоан пише: „Дойде у Своите Си, и Своите Го не приеха. А на всички ония, които Го приеха, - на вярващите в Неговото име, - даде възможност да станат чедра Божии; те не от кръв, ни от похот плътска, нито от похот мъжка, а от Бога се родиха. (Йоан.1:11-13). Христос трябва да се приеме като Личност, а не като идея, учение, зрителна или слухова халюцинация, призрак. Това по същество е изпълнение на първата от десетте Божии заповеди: ...“ и възлюби Господа, Бога твоего, от всичкото си сърце, и от всичката си душа, и с всичкия си разум, и с всичката си сила" (Марк 12:28). **Третата активна стъпка е уединение с Бога** чрез молитва и задълбочено четене на Библията: ефективни стимули, които за кратко време активират волята на личността към адекватен работен режим. Тогава човек намира присъствието на Бога и общува с Него. Затова и испанският психолог П. Мартинес в своето изследване заключава, че „отговорът за проблемите на самотата е скрит в Евангелието. То се превръща в ненадминато лекарство за всякакви неврози. Бих се осмелил да кажа, че ако за здравето и душевното изцеление е нужно разбиране за нашето „Аз“, то Евангелието на Иисус Христос съдържа изключителни възможности за възстановяването на душевното здраве" (Martines, 2002: р. 56). Затова вече възрастният апостол Йоан, който е видял много в живота си, насърчава всички самотни да общуват със себеподобни, за да може от това хоризонтално ниво да стигнат и до вертикалното: общуването с Бога. Ап. Йоан пише: „Което сме видели и чули, ви възвестяваме, за да имате и вие общение с нас; а нашето общение е с Отца и Неговия Син Иисуса Христа" (I Йоан 1:3). **Четвъртата стъпка е осъзнаване на своето лично състояние като „беден по дух“**. В Проповедта на планината Христос казва: „Блажени бедните/нищите духом, защото тяхно е царството небесно" (Мат. 5:3). Състоянието на нищета на духа е състояние на изразходваност и изтощение, което се разпространява на всички нива на човешкото естество: дух, душа и тяло. Това предизвиква в нас силна жажда за лично опитване на Божията благодат: „Вкусете и ще видите, колко благ е Господ! Блажен е човекът, който се Нему уповава!“ (Пс. 34:8); „Искайте, и ще ви се даде; търсете, и ще намерите; хлопайте, и ще ви се отвори“ (Мат.7:7). **Петата стъпка е активно приемане на ближния като себе си**. Това по същество е изпълнение на втората Божия заповед: "възлюби ближния си като себе си". Друга заповед, по-

голяма от тия, няма“ (Мар.12:29-31). Няма по-самотни хора от тези, които са изтласкали своите близни от сърцата си. Ап. Павел в изобличителното си послание до църквата в Коринт пише: „Вам не е тясно в нас; а е тясно в сърцата ви“ (II Кор. 6:12). От първи век, когато са писани тези думи, до днешния 21 век, битката за вътрешен комфорт и уют е придобила грандиозни размери и скорост, като днес човек се огражда буквално и преносно със стени, така че никой да не му пречи, остава сам в собствения си замък, угнетяван от подозрения, предразсъдъци, тревоги и страхове за живота, настоящето и бъдещето. Този, който приема ближния и го обича с Христовата любов, никога няма да изпадне в състояние на самота, тъй като в сърцето си носи някого, носи обич, грижа, болка дори, което значи вече не е сам. **Шестата стъпка е изпълване със Светия Дух**, което е най-успешната алтернатива на всички съществуващи методи за възстановяване на жизнения потенциал. Когато личността осъзнава, че се е изчерпала духовно, емоционално и физически, тя търси източник да се „зареди“. Човекът, който не познава лично Бога в своето изкривено въображение придава мистично значение на възстановяването на силите и ползва различни религиозни ритуали, вкл. окултизъм, медитация и под.. Други предпочитат естествената закономерност, установена от Твореца, не-обвързана с окултното почивка за възстановяване на физическите и емоционални сили: „шест дена работи и върши (в тях) всичките си работи; а седмият ден е събота на Господа, твоя Бог: недей върши в него никаква работа“ (Изх. 20:9). Докато физическото възстановяване дава приток на енергия и емоционален заряд, изпълването със Светия Дух на ниво дух, което е възможно само за личността, която познава лично триединния Бог обновява новородения дух. За това обновяване копнее и свидетелства Давид: „Сърце чисто създай в мене, Боже, и правия дух обнови вътре в мене“ (Пс. 50:12), и още: „Затова се възрадва сърцето ми, и се възвесели езикът ми; а още и плътта ми ще почива в надежда“ (Пс. 15:9). Обновяването на духа се отразява на психиката на човека. Анна, опечалена и изпитваща чувство на самота заради безплодието си, като се изпълни със Светия Дух придоби вътрешна психическа енергия, за която не можеше да не мълчи: „И молеше се Ана и думаше: зарадва се сърцето ми в Господа; въздигна се рогът ми чрез моя Бог; широко се разтвориха устата ми против моите врагове, защото се радвам поради спасението Ти.“ (I Цар. 2:1). В тези библейски примери виждаме как Бог се грижи едновременно за нашето физическо и психическо здраве. Тези, които са изпитвали и изпитват върху себе си изпълването със Светия Дух, могат да потвърдят пълноценно възстановяване и психосоматично изцеление.

Има самота, която не е избрана, а е причинена от обстоятелства. За хората, останали самотни по силата на обстоятелствата, ап. Павел за назидание и утешение пише: „А която е истинска вдовица и е останала сама, тя се надява на Бога и пребъдва в моления и молитви денем и нощем” (I Тим. 5:5). Утехана и надеждата за такива личности е в думите: „Бог въвежда в дом самотните, освобождава от окови затворниците, а непокорните остават в знойна пустиня” (Пс. 67:7).

В човешкия дух е корена на състоянието за самота, и успешния изход от това състояние също следва да започне от корена. „Идването“ на човешката душа у дома на Отца, което започва на духовно ниво – това е изхода и реалната надежда от Бога към човека, осъществявана тук, в земния живот за този, който избира да пребори състоянието на самота и негативизма. Смяната на цикли празник – делник постоянно, като хамстер в колелото на своята клетка, не дава дългосрочен изход, нито надежда. Описаните шест стъпки са съзнателен вътрешен процес, който характеризира живота и израстването на християнина по дух.

Заклучение

Самотният човек е този, който е изместил всички от самия себе си, а преди всичко - своя Творец. Самотата е състояние, на първо място, на човешкия дух, който не е във връзка със своя Творец, а това състояние се разпростира и върху душата. Тео-психологичната интерпретация на самотата предлага решение на проблема на личността отвътре навън – от духа към душата, през общността на Църквата.

Литература

Berdyaev, N. (2002). *Za robstvoto i svobodata na choveka. Sachineniya v shest toma, volume 1*, Sofia, 2003 ISBN 9547392964 // [(Бердяев, 2002) Бердяев, Н., *За робството и свободата на човека, Съчинения в шест тома, том I*, С., 2003. ISBN 9547392964].

- Bibliya, (1995).** Vsichki bibleyski stihove v tozi tekst polzvat "Bibliya sirech knigite na Sveshtennoto pisanie na Vehtiya i Noviia zavet", izdanie na Svetiya Sinod, 1995 // [(Библия, СИ) Всички библейски стихове в този текст ползват „Библия сиреч книгите на Свещенното писание на Вехтия и Новия завет“, издание на Светия Синод на БПЦ, 1995].
- Grigorov, I. (1999).** Sp. "Obshtestveno vazpitanie", Samotata i samotnost pri yunoshite, 4/99. // [(Григоров, 1999) Григоров,Ив., сп. „Обществено възпитание“, Самотата и самотност при юношите, 4/99 (неналичен ISSN)].
- Martines, P. (2002).** Psihologiya na molitvata, BHSS, Sofia, 2002, ISBN. 954-90692-9. // [(Мартинес, 2002.) Мартинес, П. Психология на молитвата. БХСС, София, 2002 ISBN. 954-90692-9].
- Mironenko, V. (1990).** Populyarnaya psihologiya, hristomatiya, Moscow, Prosveshtenie, 1990. // [(Мироненко, 1990) Мироненко, В., Популярная психология, христоматия, Москва, Просвещение, 1990].
- Paleshutski, K. (1992).** Samota. Blagoevgrad, Yusautor, 1992. // [(Палешутски, 1992). Палешутски, К. Самота. Благоевград, Юсаутор, 1992 (неналичен ISBN)].
- Sanders, J.O. (1990).** Facing loneliness Nashvill, Tenesee 1990, Discovery House Publishers. ISBN 0-929239-21-0

Иван Вълков

Християнски Хуманитарен и Икономически Отворен Университет

e-mail: i.i.valkov@abv.bg

INIS SERIES

*Онлайн поредица на
интердисциплинарната научна мрежа*

Информационно общество

Том 3, 2024

<http://www.math.bas.bg/vt/inis/series/>

*Online Journal of the
Interdisciplinary Scientific Network*

Information Society

Volume 3, 2024

ISSN: 2815-4231

Редактори

*Галина Богданова
Светослав Косев*

Editors

*Galina Bogdanova
Svetoslav Kosev*

Технически редактори

*Николай Ноев
Весела Георгиева*

Technical Editors

*Nikolay Noev
Vesela Georgieva*

Издание на:

*Институт по математика и
информатика при Българска академия на
науките, България*

Published by:

*Institute of Mathematics and Informatics
at the Bulgarian Academy of Sciences,
Bulgaria*

С помощта на:

*Великотърновски университет
„Св. св. Кирил и Методий“, България*

Helped by:

*“St. Cyril and St. Methodius”
University of Veliko Tarnovo, Bulgaria*